

Agent – inštitút Trestného poriadku

Anotácia: Autor v predkladanom príspevku vzhľadom na skutočnosť, že inštitút agenta nachádza svoje vyjadrenie v rámci Trestného zákona, ale zároveň procesnoprávna úprava predmetného inštitútu je zakotvená v Trestnom poriadku, identifikuje a hodnotí limitujúce policajné činnosti pri používaní agenta v Slovenskej republike.

Kľúčové slová: agent, agent kontrolór, agent provokatér, Trestný zákon, Trestný poriadok.

Úvod

V reakcii na bezpečnostnú situáciu spojenú predovšetkým s aktivitami kriminálnych skupín a nežiadúcou dynamikou trestnej činnosti vyznačujúcej sa násilím, ktorá sa dotýka daňových únikov a korupcie, bol do právneho poriadku Slovenskej republiky zavedený inštitút agenta.¹ Od jeho zavedenia ustanovenie vzťahujúce na tento inštitút prešlo prirodzeným vývojom. Osobitne jeho legálne úpravy boli vykonané vo vzťahu k často diskutovanej možnosti iniciatívneho navádzania na spáchanie trestného činu v prípade korupcie, ako aj ustáleniu okruhu orgánov, ktorým zákonodarca zveril oprávnenie vydať príkaz na jeho použitie. V neposlednom rade to bolo taxatívne vymedzenie trestných činov, pri ktorých zákon akceptuje použitie agenta.

K legálnej charakteristike agenta

Legálnu definíciu pojmu agent nachádzame v rámci aktuálnej právnej úpravy v zákone č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov v ustanovení § 10, ods. 19 (ďalej len „Trestný poriadok“): *„Agent je príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu, ktorý na základe príkazu prokurátora alebo súdu prispieva k odhalovaniu, zisťovaniu a usvedčovaniu páchatel'ov zločinu, trestných činov uvedených v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (ďalej len „korupcia“), trestných činov extrémizmu, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 a 234 Trestného zákona. Pri odhalovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupcie alebo trestných činov terorizmu môže byť agentom aj iná osoba ako príslušník Policajného zboru ustanovená prokurátorom na návrh policajta alebo príslušníka Policajného zboru povereného ministrom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „minister vnútra“).*² V prípadoch osobitého zreteľa môže prokurátor na návrh policajta alebo príslušníka Policajného zboru povereného ministrom vnútra Slovenskej republiky ustanoviť aj inú osobu ako príslušníka Policajného zboru, pričom ide o trestné činy extrémizmu alebo korupcie.³ V závislosti od miery iniciatívneho navádzania právna úprava Slovenskej republiky rozlišuje medzi využitím „agenta provokatéra“⁴ a využitím tzv. „agenta kontrolóra“⁵. Za značne rozporuplnú možno označiť práve koncepciu agenta provokatéra, ktorý bol dokonca

¹ Zákon č. 247/1994 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný poriadok.

² Predmetné trestné činy sú vymedzené v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti zákona č.300/2005 Z. z. Trestný zákon, trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa a trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 a 234 Trestného zákona.

³ Ustanovenie § 10 ods. 19 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

⁴ Ustanovenie § 117 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

⁵ Ustanovenie § 117 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

označovaný ako prostriedok „*contra legem*“. K predmetnému inštitútu odborná verejnosť vyslovuje vyhradené, až odmietavé stanovisko. V slovenskom právnom systéme je inštitút v súčasnej dobe akceptovanou realitou aj napriek vyššie uvedeným faktom.

K týmto konštatáciám je vhodné uviesť, že legálna úprava tohto inštitútu je zosúladená s legislatívou štátov EÚ. Túto realitu uvádzame aj preto, lebo dôležitú funkciu pri jeho používaní v praxi zohráva sudca pre prípravné konanie, resp. predseda senátu. Legitímnymi otázkami vo vzťahu k tejto skutočnosti sú: „*Je legitímne, ak predstaviteľ súdnej moci je priamym účastníkom prípravného konania?*“; „*Nie je postačujúce, aby v danom prípade o používaní agenta meritórne rozhodol orgán činný v trestnom konaní, osobitne prokurátor?*“ a iné.

My zastávame názor, že pri nachádzaní odpovedí na tieto otázky je potrebné rešpektovať, že agent je inštitút trestného poriadku. Práve jeho pozícia a rola mu umožňujú participovať na plnení jednotlivých úloh, ktoré realizujú orgány činné v trestnom konaní. Pritom agentovi Trestný poriadok nepriznáva postavenie orgánu činného v trestnom konaní.⁶ Zjednodušene povedané, v tomto prípade práve pre potreby dokazovania je vhodná intervencia kompetentných justičných orgánov, pretože zvyrazňuje funkciu hodnovernosti postupu pri používaní agenta, a to až do času ukončenia jeho činnosti.

Pôsobenie agenta je nevyhnutne spojené so zásahom do základných ľudských práv, a to nielen v prípade tých osôb, ktoré sa podieľajú priamo na páchaní protiprávnej činnosti, ale aj v prípade osôb, ktoré sú podozrivé, resp. iných osôb, ktoré sú v kontakte s týmito subjektmi. Súčasne je nutné dodať, že pre samotnú osobu plniacu úlohu agenta výkon tejto činnosti predstavuje vysoké riziko.⁷

Domnievame sa, že aj tieto skutočnosti je možné využiť pri obhajobe pozície kompetentných justičných orgánov, ktoré sú oprávnené vydávať príkaz na použitie agenta. V slovenskom právnom systéme filozofia plnenia úlohy agenta spočíva v utajenom prieniku do kriminálneho prostredia, kde agent svojím pôsobením zákonným spôsobom získava trestnoprávne relevantné informácie, ktoré môžu byť využiteľné ako legálne získaný dôkaz v trestnom konaní.⁸ Pre činnosť polície v rámci objasňovania, resp. procesnú činnosť orgánov činných v trestnom konaní v danej konkrétnej trestnej veci, takto získané dôkazy, resp. informácie, nemusia mať len priamy dôkazný význam pre meritórne rozhodnutie, ale určitým (efektívnym) spôsobom môžu aj nasmerovať činnosť polície.⁹ Získať najmä prehľad o zaradení úloh, o účasti na trestnej činnosti či o postavení jednotlivých členov zločineckej organizácie vrátane ich finančných a bankových operácií je možné charakterizovať ako ciele, ktoré vychádzajú z určitého procesu operatívneho rozpracovania a zdokumentovania trestnej činnosti páchanej v rámci jednotlivých štruktúr organizovaného zločinu, ktorý si vyžaduje dlhodobé plánovanie a prípravu. V naznačenom smere je teda odhaľovanie závislé od techniky,

---

⁶ Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ustanovenie § 10, ods. 1.

⁷ BUDKA, I. Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu (poznatky z výzkumu). In: *Trestněprávní revue*, 2018, roč. 17, č. 11-12.

⁸ Uvedené v ustanovení § 10 ods. 21 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov Trestný poriadok medzi jednotlivými dôkaznými prostriedkami operatívno-pátracej činnosti okrem inštitútu agenta obsahuje aj nasledovné prostriedky: zámena obsahu zásielky, kontrolovaná dodávka, sledovanie osôb a vecí a predstieraný prevod.

⁹ DESET, M. Spolupracujúci obvinený vs. agent – trestno-procesné prostriedky boja proti organizovanému zločinu. In: *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy*, 2016, s. 288.

operatívno-pátracích prostriedkov, ako aj od operatívno-pátracej činnosti jednotlivých zložiek, ktoré využívajú vlastné špecifické postupy.¹⁰

Právna úprava v rámci jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť činu je upravená v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Naopak, v Trestnom poriadku je upravený inštitút agenta v nadväznosti na jeho zákonné podmienky, ako i limity využitia v ustanovení § 117. Možno teda konštatovať, že v slovenskom právnom poriadku je právna úprava agenta zakotvená a zároveň upravená v základnom hmotnoprávnom, ako aj procesnoprávnom kódexe trestného práva. Nanajvýš otázne je, či zákonne znenie upravujúce „*agenta provokátéra*“ rešpektuje požadovanú ochranu ľudských práv, a to vzhľadom na to, že naša právna úprava rozlišuje medzi inštitútmi agent „*kontrolór*“ a agent „*provokátér*“. Použitie agenta sa podľa našej právnej úpravy, ktoré nachádza vyjadrenie v ustanovení § 117 Trestného poriadku, aplikuje len za takých okolností, ak by bolo odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov trestných činov iným spôsobom podstatne sťažené. Poukazuje na to i zásada subsidiarity, ktorá zdôrazňuje na fakt, že prostriedok môže byť použitý len za predpokladu, že sledovaný cieľ nemožno dosiahnuť inak. V predmetnom ustanovení je obsiahnuté slovné spojenie „*podstatne sťažené*“, hoci následný komplexný komentár tohto pojmu absentuje. Pôjde teda o problémy hraničiace s nemožnosťou odhalenia páchatel'ov konkrétnych trestných činov iným spôsobom a zároveň nepôjde o bežné problémy trestnoprávnej praxe.¹¹ Trestný poriadok obsahuje taxatívny výpočet tých trestných činov, pri ktorých sa pripúšťa použitie agenta, teda aplikovanie predmetného dôkazného prostriedku. V rámci zásady proporcionality je aplikovanie prípustné len u obzvlášť závažných trestných činov, akými sú extrémizmus či korupcia. Využitie daného prostriedku v trestnom konaní je možné len na základe príkazu sudcu. Počas celého obdobia využívania prostriedku musí byť sudca o činnosti agenta informovaný, na čo poukazuje zásada súdnej kontroly.¹² Pred začatím trestného stíhania príkaz na použitie agenta vydáva predseda senátu a v prípravnom konaní sudca pre prípravne konanie. Predmetné je uvedené v § 117 ods. 5 Trestného poriadku. V praxi sa problematickým stáva ustanovenie § 117 ods. 6 Trestného poriadku, ktoré pripúšťa fakt, že pokiaľ sa použitie agenta nespája so vstupom do obydlija iného a zároveň vec neznesie odklad, za týchto okolností môže príkaz vydať aj prokurátor. Prokurátor môže takýto príkaz vydať aj ústnou formou v štádiu trestného konania pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní. Zákon však takýto postup explicitne vylučuje pri výnimke, a to pri použití tzv. „*agenta provokátéra*“. Takýto príkaz ústnou formou a takto získané informácie je však možné v trestnom konaní použiť len za podmienky, že príkaz musí v písomnej podobe potvrdiť sudca pre prípravne konanie najneskôr do 72 hodín. Ak takáto právna skutočnosť nenastane, získané dôkazy v priebehu ďalšieho konania nie je možné použiť, a teda nie je možné ich považovať za získané v súlade so zákonom.¹³ Na mieste je teda otázka opodstatnenosti takto formulovanej právnej úpravy. V praxi sa vo väčšine prípadov postupuje na základe príkazu sudcu pre prípravne konanie a teda uvedený postup podľa § 117 ods. 6 Trestného poriadku je možné označiť v praxi za menej využívaný.¹⁴

¹⁰ KARABEC, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu. In: *Trestněprávní revue*, 2011, č. 8.

¹¹ DESET, M. *Prostředky zabezpečení informací důležitých pro trestné konání a právo na sůkromie*, s. 118.

¹² Tamtiež.

¹³ TÓTHOVÁ, M. K legálnosti inštitútu agenta. In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2011: zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*, s. 456.

¹⁴ DESET, M. *Prostředky zabezpečení informací důležitých pro trestné konání a právo na sůkromie*, s. 118.

Pozícia a rola agenta

Osobe vystupujúcej v tejto pozícii je nevyhnutné zabezpečiť všetky zákonné prostriedky najmä na ochranu jej života a zdravia. Pri objektivizácii tejto konštatácie rešpektujeme, že úspešné využitie inštitútu agenta spravidla predpokladá jeho začlenenie do záujmového kriminálneho prostredia. Pre občanov predstavuje vo všeobecnosti použitie agenta zo strany štátu explicitný zásah do ich práv a slobôd, pričom je nevyhnutné podotknúť, že pri takomto zásahu je potrebné na strane agenta počítat' aj s existenciou reálneho nebezpečenstva či zneužitia jeho právomoci. Agent má teda možnosť vystupovať pod trvalou alebo dočasnou legendou, ktoré sú začlenené do inštrumentácia operatívno-pátracej činnosti (metóda, operácia). Vo vzťahu k osobe agenta pojmom legenda označujeme súhrn krycích údajov, ku ktorým patria predovšetkým údaje o jeho osobe, pričom sú to najmä údaje jeho totožnosti, rodinnom stave, zamestnania či vzdelania.¹⁵ V konkrétnom kriminálnom prostredí musí ísť o informácie aplikované účinne, hodnoverne, ale i v súlade s operatívnym záujmom (napr. o utajenie spravidla úplné alebo čiastočne). V praxi z uvedených dôvodov sa do takto vyfabulovaných skutočností vhodným spôsobom zakomponujú pravdivé prvky nadväzujúce na prirodzene vzniknutú situáciu. Vytvorenie vhodných predpokladov pre využívanie krycích dokladov v rámci účelovo realizovaných procesov operatívno-pátracej činnosti je možné považovať za účel takto vytvorenej legendy.¹⁶ K spresneniu funkcie agenta pri plnení jeho úloh je možné prispieť akceptovaním vyššie uvedeného.

V súvislosti s pojmom agent v policajnej terminológii existujú jeho ďalšie ekvivalenty, pričom za určitých okolností môže pojmová príbuznosť pôsobiť zmätočne. Ide o tieto termíny: *osoba konajúca v prospech PZ - informátor, tajný spolupracovník alebo legalizant*. Niet sporu o tom, že spoločným menovateľom pre plnenie týchto pozícií je získať utajeným spôsobom špecifické informácie (napr. o trestnej činnosti) a takto získané informácie poskytnúť žiadateľom na ďalšie využitie (napr. pre vznesenie obvinenia) na základe požiadavky policajných alebo bezpečnostných zložiek štátu.

V zákone o Policajnom zbore je osoba konajúca v prospech Policajného zboru (informátor) považovaný za jeden z prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.¹⁷ Informátor nie je v zamestnaneckom, služobnom ani v inom obdobnom pomere k bezpečnostným zložkám, teda jeho postavenie je situované mimo systém policajno-bezpečnostných zložiek štátu s určitými rozdielmi. Činnosť vykonávaná informátorom vytvára spojitosť s činnosťou, ktorú vykonáva agent. Príslušník policajno-bezpečnostnej zložky štátu môže informátora použiť kedykoľvek. Jeho použitie sa neviaže na konkrétnu vec ani na vymedzené časové obdobie legálnou podmienkou. Za určitý limitujúci faktor je však možné označiť, že v rámci dokumentovaných prípadov musí byť takéto použitie objektívne možné a vhodné, pričom nie je potrebný žiadny povoloovací legislatívny proces (viazaný na prokuratúru či súd). Spolupráca je čisto na báze dobrovoľnosti v danom trestnom konaní, je možno použiť ako dôkaz všetky takto získané relevantne informácie za podmienky, že informátor bude vystupovať v pozícii svedka. Na druhej strane je v takejto situácii potrebné zvážiť aj možné taktické aspekty. Informátorovi v pozícii svedka sa výrazne obmedzujú (dokonca si dovoľíme tvrdiť, že až vylučujú) jeho možnosti operovať v záujmovom prostredí v súlade s potrebami operatívnych a spravodajských zložiek štátu.

---

¹⁵ Ustanovenie § 117ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. *Trestný poriadok v znení neskorších predpisov*.

¹⁶ PEŤOVSKÝ, M. a kol. *Zákon o Policajnom zbore. Aplikčná prax*, s. 211.

¹⁷ Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v platnom znení, § 41.

Zjednodušene povedané, informátor je prostriedok OPČ, ktorý kompetentné orgány (PZ) používajú na účely zákona o PZ (zákon č. 171/1993 Z.z. v znení neskorších predpisov).

*Agent je príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu, ...*¹⁸ Použitie agenta je možné len v zákonne vymedzených prípadoch, čo súvisí s možnosťou procesného využitia ním získaných informácií, a to len na základe príkazu prokurátora alebo sudcu. Z filozofie legálnej charakteristiky inštitútu agenta je zrejmé, že jeho zavedenie do právneho systému je zdôvodnená práve tým, že ide o štátny orgán, ktorý disponuje právami a povinnosťami a môže konať len v súlade a rozsahu zákona. Okrem toho je neprípustné, aby na tento orgán pri výkone jeho právomoci niekto akýmkoľvek spôsobom protizákonne atakoval a pod.

Pre lepšie pochopenie týchto kategórií sme sa rozhodli využiť poznatky z kriminálno-policajnej histórie. Pred rokom 1989 v podmienkach ČSSR príslušníci v tom čase Zboru národnej bezpečnosti (ZNB), konkrétne príslušníci kriminálnej služby, boli oprávnení v rámci realizácie operatívno-pátracej činnosti pracovať s tajnými spolupracovníkmi (v pozícii agent, resp. držiteľ prepožičaného bytu).

Agent kriminálnej služby bol „*tajným spolupracovníkom*“, ktorý na základe svojich schopností a možností pod vedením pracovníka kriminálnej služby pôsobil alebo prenikal do prostredia podozrivých osôb, podával správy o trestnej činnosti, plnil úlohy v operatívnom rozpracovaní pri predchádzaní a zabraňovaní trestnej činnosti a plnil úlohy pri pátraní po osobách a veciach.¹⁹ V tomto prípade agentom nemohol byť príslušník ZNB, resp. inej policajno-bezpečnostnej zložky.

Z uvedeného je zrejmé, že osoba konajúca v prospech PZ je akákoľvek fyzická osoba, ktorá dobrovoľne utajovaným spôsobom poskytuje informácie a služby pri odhaľovaní trestnej činnosti.²⁰

Inštitút agenta provokátéra

Nielen odborná, ale i laická verejnosť s obľubou aplikujú výraz „*agent provokátér*“, ktorý možno považovať za derivát francúzskeho „*agent provocateur*“. Z dôvodu konzumpcie väčšiny podstatných aspektov pojmu provokácia je možné za najkomplexnejšiu, aj keď pomerne nekonvenčnú a mierne vágnu, považovať nasledujúcu schému: subjekt – kto sa dopúšťa tohto konania, objekt – voči komu sa subjekt dopúšťa konania, na aký účel, resp. spôsob alebo forma provokácie. Za provokáciu je možné považovať konanie, kedy orgán polície z toho alebo onoho dôvodu o určitej osobe usúdi, že by sa za určitých okolností mohla dopustiť trestného činu. Na základe tohto relevantného predpokladu sa pomocou nastrčenej osoby vytvorí predpoklady a podmienky pre jeho spáchanie.

V týchto situáciách je potom prakticky neoddeliteľnou zložkou provokácie dokumentovanie priebehu konania agenta spravidla prostriedkami operatívnej techniky pre získanie „*dôkazu*“ ako podkladu pre následné trestné stíhanie dôvodne podozrivej osoby.²¹ V danom kontexte si uvedomujeme, že komplexnosť tejto definície je z istého uhla pohľadu protežovaná, je však nutné podotknúť, že disponuje slabým článkom. Abstrahovanie od

---

¹⁸ Zákon 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ustanovenie § 10, ods. 19.

¹⁹ PEŠEK, A. *Operatívne pátracie činnosť kriminálnej služby verejnej bezpečnosti*, s. 139.

²⁰ Zákon č. 171/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov, ustanovenie § 41, ods. 1.

²¹ Zákon č. 301/2005 Z. z. *Trestného poriadku* § 117, ods. 6.

vymedzenia subjektu, no predovšetkým účelu tohto konania, je provokáciou ponímanou reštriktívne. V jej štruktúre je zvýraznená vôľová stránka akceptovania v istom postihnutí ako pridanej stránky tejto definície (subjekt mení rozhodnutia, ktoré následne akceptuje pod vplyvom provokácie). Policajná provokácia sa v načrtnutých súvislostiach chápe ako „*zámerné, aktívne podnecovanie alebo navádzanie, či iné iniciovanie činnosti druhej osoby, ktorá by inak protiprávne nekonala.*“²²

Iní autori za policajnú provokáciu považujú „*spravidla utajený postup polície, ktorého dôsledkom je čin (skutok) spáchaný inou osobou, ktorý sa stal predmetom jej následného trestného stíhania, alebo ktorý sa takým stať mal.*“²³ Uvedomujeme si, že v komparácii s inými autormi prípustnosť či naopak neprípustnosť provokácie z tejto uvedenej definície nie je zrejmý. Na rozdiel od iných autorov v expresívnej slovnej konštrukcii vyvodzuje svoj nesúhlas P. Vrtěl, podľa ktorého inštitút „*agenta provokatéra, ktorý aktívne podnecuje alebo navádza iné osoby na spáchanie trestného činu s cieľom páchatel'a udať alebo získať jeho priznanie.*“²⁴ Rovnako ako uvedené definície aj definície iných autorov sa na problematiku pozerajú cez optiku súhlasného alebo odmietavého postoja, prípadne nazerajú na problém buď z pozície páchatel'a, alebo z pozície agenta, a teda na základe týchto názorov je možné konštatovať bipolárny charakter predmetného problému. Tento jav nie je možné považovať za smerodajný názorový prúd, resp. o ňom tak hovoriť. Naopak, neutrálne ponímanie je tu podobne ako v odborných kruhoch skôr všeobecne zriedkavým javom.

Z týchto úvah je možné vysloviť záver, že otázky týkajúce sa tzv. provokácie je nutné skúmať, hodnotiť a vysvetľovať v priamom kontexte teórií trestného práva, rešpektujúc policajno-bezpečnostné potreby.

Bezrestnosť pri plnení úloh agenta

„*Čin inak trestný nie je trestným činom, ak ním agent ustanovený podľa osobitného predpisu pri odhaľovaní trestného činu a pri zisťovaní jeho páchatel'a ohrozí alebo poruší záujem chránený týmto zákonom len preto, že bol k tomu donútený zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou, v ktorej pôsobí, alebo ak spácha taký čin v dôvodnej obave o život alebo zdravie svojej alebo blízkej osoby*“.²⁵

Do slovenskej právnej úpravy bolo plnenie úloh agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu zavedené zákonom č. 183/1999 Z.z., ktorým sa novelizovala predchádzajúca právna úprava, teda zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon. Predmetný inštitút je v súčasnosti zakotvený v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. V zákone č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov predstavuje použité agenta jeden z prostriedkov operatívno-pátracej činnosti, ktorý je upravený v piatej hlave prvej časti. Zákonodarca považoval za nevyhnutné stanoviť isté záruky použitia tohto a podobných prostriedkov, a to z toho dôvodu, že agent sa častokrát pohybuje na hranici zákona a môže zľahka sklúzať do presvedčenia, že mu je všetko dovolené. Okrem iných zásad boli v rezolúcii XVI. Medzinárodného kongresu trestného práva v súvislosti so zárukou použitia inštitútu agenta vyjadrené tieto štyri hlavné zásady, konkrétne:

²² CHMELÍK, J. *Úvahy k agentu provokatérovi a korunnému svedkovi*, s. 69.

²³ KRATOCHVÍL, V. *Policejní provokace „trestného činu“ z pohľadu právniho a ústavněprávního*, s. 6.

²⁴ VRTĚL, P. *Nepřípustnost policejní provokace*, s. 6.

²⁵ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, § 30 ods. 1.

- zásada zákonnosti: prostriedok je možné aplikovať pri rešpektovaní ľudských práv a musí byť upravený zákonom,
- zásada subsidiarity: použitie prostriedku je možné len vtedy, ak účel nemožno dosiahnuť inak,
- zásada proporcionality: použitie prostriedku je možno len u obzvlášť závažných trestných činov,
- zásada judiciary: použitie prostriedku je viazané na taxatívne zákonné vymedzenie a v rámci zákonných limitov.²⁶

Agentovi beztrestnosť v súvislosti s plnením jeho úloh garantuje ustanovenie § 30 ods. 1 Trestného zákona, podmienkou však je pôsobenie v zločineckej alebo teroristickej skupine a ak členovia takejto skupiny donútia agenta k protiprávnemu konaniu. Aplikovanie vyššie uvedeného ustanovenia by nemalo tvoriť prekážku ani za tých okolností, ak sa agent nachádza v štádiu, že ešte nie je považovaný za člena konkrétnej skupiny, pričom má prezentovať určitú skúšku či druh testu v podobe spáchania trestného činu pred ostatnými členmi na overenie jeho lojality a následné úspešné začlenenie do skupiny.²⁷ Predmetné ustanovenie si teda v takto opísaných prípadoch vyžaduje extenzívny výklad vzhľadom na zmysel inštitútu agenta, ako i jeho celkovú koncepciu v opačnom prípade, ak agent v praxi v snahe o infiltráciu do skupiny preukazuje ochotu páchať trestnú činnosť, ustanovenie by sa na takto spáchané trestné činy vzťahovať nemohlo. Agent pôsobí v rámci sféry skupiny za tých okolností, ak na členov skupiny pôsobí, aby do skupiny prenikol, uvedené má oporu aj z hľadiska logického výkladu.²⁸ Za prínos „*pro futuro*“, by bolo možné považovať to, ak by zákonodarca pristúpil k legislatívnej zmene a znenie predmetného ustanovenia adekvátne prispôbil logickým a moderným praktickým požiadavkám aplikačnej praxe, a to na účel buď úplného, alebo čiastočného odstránenia prípadných výkladových rozporov.²⁹ Porovnateľne náročná ako v prípade zločineckých či teroristických skupín môže byť v zásade akákoľvek trestná činnosť páchaná kýmkoľvek, napr. neorganizovanou skupinou páchatel'ov, spolupáchatel'mi, ale aj jednotlivcami. Z uvedeného dôvodu niektorí autori označujú za nevhodné zakomponovanie zločineckej či teroristickej skupiny do predmetného právneho vymedzenia. Z dostupných informácií vo fáze vyšetrovania totiž ešte nemusí byť zrejmé, či pôjde o zločineckú, organizovanú alebo teroristickú skupinu alebo pôjde len o jednotlivca. Len súd má kompetenciu vysloviť záver, či je možné považovať páchanie určitej trestnej činnosti v rámci teroristickej, alebo zločineckej skupiny. Takisto môže určiť jednotlivé hierarchické usporiadanie kriminálnych osôb v skupinách na základe vykonaných dôkazov, čo má vplyv v prípade preukázania viny a následného vynesenia rozsudku.³⁰

²⁶ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*, s. 198.

²⁷ MEČÍR, M. Agent v trestnom práve. In: *Justičná revue*, roč. 68, 2016, č. 5, s. 590.

²⁸ BURDA, E. *Plnenie úlohy agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu – vybrané aspekty*. [online]. 2007. [cit. 29. januára 2024].

Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Burda.pdf>.

²⁹ MALÍKOVÁ, V. Plnenie úloh agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v právnej úprave Slovenskej republiky. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi – 3. ročník* [online]. [cit. 31. januára 2024].

Dostupné na internete:

<https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/KVPV/KTP/Aktu%C3%Alme%20ot%C3%Alzky%20TP%20v%20T%20a%20P%20-%203ro%C4%8D%20e-verzia.pdf> [cit. 2024-01-31], s. 68.

³⁰ BURDA, E. *Plnenie úlohy agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu – vybrané aspekty*. [online]. 2007. [cit. 29. januára 2024].

Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Burda.pdf>.

Z iného uhla pohľadu na samotný charakter donútenia, ktorému môže byť agent v konkrétnom prípade vystavený, nevplyvajú faktory, ako sú dĺžka obdobia existencie danej skupiny či samotná úroveň štruktúrovanosti. Možnosť liberácie agentovho konania s dôvodnou obavou o svoj život alebo zdravie, prípadne o život alebo zdravie blízkej osoby s naznačenou disproporciou vhodne koriguje a prelína druhá časť ustanovenia § 30 Trestného zákona. Odmietnutie konania agenta, resp. konanie v rozpore so zadanou úlohou, bude spravidla spojené so zvýšeným podozrením voči osobe agenta bez ohľadu na to, kto agenta núti k protiprávnemu konaniu (jednotlivec alebo už spomenuté skupiny). Z uvedeného prirodzene pramenia obavy agenta o seba či svojich blízkych. K uskutočneniu tvrdých represálií vykazujúcich násilnú povahu môžu sklznúť aj dovtedy nenásilní páchatelia napríklad ekonomickej kriminality v obave pred odhalením.³¹ Za istých okolností môžu byť za dôvodné obavy agenta považované odmietnutie vykonania trestného činu, ku ktorému je donucovaný iným subjektom.³² Je nevyhnutné na krízovú situáciu nazerať z pohľadu agenta a takisto brať do úvahy to, ako vyhodnotil celkový sled udalostí založených na reálnom základe. Zároveň je dôležité zdôrazniť, že obava spadá do subjektívnej kategórie. K záveru, kedy pôjde o donútenie, je možné prikloniť sa aj vtedy, ak agent koná pod tlakom z hroziaceho odhalenia jeho identity, pričom samotná forma donútenia môže byť nielen fyzická, ale aj psychická.³³ Ak agent v rámci svojho postavenia vníma obavy ako odôvodnené, nemožno opomínať, že dôvody vyvolávajúce takéto obavy nemusia byť objektívne zdôvodniteľné. Prípustnou a súčasne nevyhnutnou objektivizáciou by malo byť pri vyhodnocovaní dôvodnosti obavy *ex post*, či agent za danej situácie mohol pociťovať dôvodnú obavu berúc do úvahy jeho skúsenosti, vedomosti, osobnostné predpoklady. Preukázať uvedené by sa mohlo uskutočniť aj znaleckým skúmaním z odboru psychiatrie, prípadne psychológie.³⁴ Pre nielen takéto, ale i pre iné situácie zákonodarcia zaviedol pojem „dôvodná obava“. Táto musí vychádzať z konkrétnych okolností, ktoré presvedčivo nasvedčujú v prospech jej opodstatnenosti, kde zároveň dáva dôraz na to, aby obava dosahovala vyššiu kvalitatívnu úroveň. Cieľom aktuálnej právnej úpravy nie je zaručiť agentovi beztrestnosť pre každý realizovaný prípad, kedy pod vplyvom psychického tlaku či stresu pociťuje určité obavy, keďže v kriminálnom prostredí je existencia takýchto faktorov do istej miery pochopiteľnými sprievodnými znakmi vychádzajúcimi zo samotnej povahy inštitútu agenta.³⁵ Za najvyššie hodnoty zákon považuje život a zdravie osôb a pre

---

³¹ BURDA, E. *Plnenie úlohy agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu – vybrané aspekty*. [online]. 2007. [cit. 29. januára 2024].

Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Burda.pdf>.

³² MALÍKOVÁ, V. Plnenie úloh agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v právnej úprave Slovenskej republiky. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi – 3. ročník*, s.74.[online].[cit. 31. januára 2024].

Dostupné na internete:

<https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/KVPV/KTP/Aktu%C3%Alme%20ot%C3%Alzky%20TP%20v%20T%20a%20P%20-%203ro%C4%8D%20e-verzia>

³³ MEČÍR, M. Agent v trestnom práve. In: *Justičná revue*, roč. 68. 2016, č. 5, s. 590.

³⁴ BURDA, E. *Plnenie úlohy agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu – vybrané aspekty*. [online]. 2007. [cit. 29. januára 2024].

Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Burda.pdf>.

³⁵ MALÍKOVÁ, V. Plnenie úloh agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v právnej úprave Slovenskej republiky. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi – 3. ročník*, s.75.[online].[cit. 31. januára 2024].

Dostupné na internete:

<https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/KVPV/KTP/Aktu%C3%Alme%20ot%C3%Alzky%20TP%20v%20T%20a%20P%20-%203ro%C4%8D%20e-verzia>

úplnosť je potrebné upriamiť pozornosť na to, že aplikáciu „dôvodnej obavy“ zákonodarca striktne limituje. Konanie agenta nekoreluje so zákonom, ak koná v rozpore so zákonom v obave o iné hodnoty, ako sú život a zdravie. Za takéto hodnoty môžeme považovať napríklad hnutel'né veci či iné obavy agenta súvisiace s poškodením majetku alebo majetkových práv. Počas plnenia úloh agenta sa považuje za neprípustné, aby v obave o škodu na majetku, napr. poškodenie nového motorového vozidla, agent konal podľa § 30 Trestného zákona.³⁶

Záver

Neustály či už technický alebo technologický vývoj spoločnosti opakovane prináša viaceré výzvy nielen pre právnu úpravu, ale predovšetkým pre aplikačnú prax. Príslušné orgány zastupujúce štát sú povinné primeraným spôsobom reagovať na spoločenskú závažnosť páchanej trestnej činnosti spájanej s jej latentnosťou, sofistikovanosťou a pod.

V boji so závažnou protiprávnou činnosťou je jedným z efektívnych nástrojov používanie inštitútu agenta. Túto skutočnosť uvádzame aj napriek tomu, že si uvedomujeme komplikácie, ktoré sú spájané s jeho používaním. O legislatívnej komplikovanosti predmetného inštitútu svedčí aj fakt, že je upravený procesnoprávne, ako aj hmotnoprávne. V danom kontexte vymedzený okruh trestných činov, pri ktorých je možné aplikovať inštitút agenta, taxatívne upravuje Trestný poriadok. Komparáciou s predchádzajúcou právnou úpravou sa beztrestnosť inštitútu agenta vzťahovala výlučne len na vytýčený okruh prípadov – pri snahe o rozšírenie na možné ďalšie potencionálne protiprávne konanie agenta by totiž nevyhnutne došlo ku konfliktu s § 15a Trestného zákona. Za splnenia podmienok uvedených v Trestnom poriadku preto možno konštatovať, že agent pri plnení svojich úloh by sa nemohol stať páchatel'om, napr. konkrétne trestného činu porušovania domovej slobody či falšovania a pozmeňovania verejnej listiny.

Tak, ako sme uviedli v našom príspevku, Trestný poriadok okrem uvedeného obsahuje aj legálnu definíciu pojmu „agent“. Zároveň diferencuje aj dva základné pojmy v súvislosti s týmto inštitútom, a to „agent kontrolór“ a „agent provokatér“ (právny stav nie je celkom ideálny, bezpečné použitie inštitútu agenta nastáva za takých okolností, keď páchatel' úmysel spáchať trestný čin začína/začal aspoň čiastočne uskutočňovať). Za splnenia zákonom stanovených podmienok je na území Slovenskej republiky prípustné, aby v konkrétnych prípadoch nebol agentom len príslušník Policajného zboru, ale agentom môže byť aj ktorákoľvek fyzická osoba. Z dôvodu možnosti opätovného využitia môže v oboch vyššie uvedených prípadoch agent vystupovať pod trvalou alebo dočasnou legendou. Na plnenie úlohy agenta sú kladené mimoriadne nároky na osobnostné predpoklady osoby, ktorá má záujem vykonávať takúto úlohu, neopomínajúc časovú ani finančnú náročnosť infiltrácie do konkrétneho kriminálneho prostredia. Vydanie príkazu na použitie agenta, ktorý je výlučne v súdnej kompetencii, je možné považovať za základný predpoklad aplikovania inštitútu. Samotné použitie agenta v konkrétnom prípade je spravidla spojené s výrazným zásahom do základných ľudských práv a slobôd dotknutých osôb. V tejto súvislosti je nevyhnutné akcentovať zásadný význam riadneho odôvodnenia príkazu na použitie agenta, hoci nie je jeho obligatórnou explicitne vyjadrenou náležitosťou. Túto povinnosť by mohol zákonodarca *pro*

---

³⁶ BURDA, E. *Plnenie úlohy agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu – vybrané aspekty*. [online] . 2007. [cit. 29. januára 2024].

Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Burda.pdf>

futuro v zákone legislatívnym procesom upraviť. Trestný poriadok upravuje aj problematiku využitia agenta s cezhraničným prvkom, kde agentovi cudzieho štátu umožňuje pôsobiť na území Slovenskej republiky, prípadne pripúšťa pôsobenie slovenského agenta v zahraničí. Svoje opodstatnenie má napríklad aj myšlienka využitia agenta v kyberpriestore, a to vzhľadom na pozorovateľný nárast páchania trestnej činnosti v rámci virtuálneho priestoru. Osoba, ktorá bude v takomto priestore pôsobiť ako agent, by mala spĺňať špecifické vedomostné i technické požiadavky. Pôsobenie v samotnom online prostredí umožňuje globálny dosah a za výhodu možno považovať aj vysokú mieru anonymity. Je všeobecne známe, že príslušníci Policajného zboru vykonávajú v online priestore monitorovanie niektorých jednotlivcov. Z plnenia týchto služobných úloh teda vyplýva otázka, kedy môžu v rámci kyberpriesotru pôsobiť bez nutnosti vydania príkazu na aplikovanie inštitútu agenta. V situácii, keď prvotný kontakt agenta napríklad prostredníctvom internetu vyústi do osobného stretnutia nie je vylúčené, aby agent ustanovený riadnym postupom podľa Trestného poriadku pôsobil kombinovaným spôsobom.

Sme presvedčení, že aj týmto príspevkom sme vstúpili do odbornej diskusie, ktorej výstupy prispejú k zvýšeniu účinnosti a efektivity používania inštitútu agenta v prospech spoločnosti.

Literatúra

- DESET, Miloš. *Prostriedky zabezpečenia informácii dôležitých pre trestné konanie a právo na súkromie*. Trnava: Typy Universtalis Tyrna viensis, 2016, s. 118. ISBN 978-80-8082-995-7.
- DESET, Miloš. Spolupracujúci obvinený vs. agent – trestno – procesné prostriedky boja proti organizovanému zločinu. In: *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy*. Praha: Leges, 2016, s. 286 - 290. ISBN 978-80-7502-153-3.
- CHMELÍK, Jan. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnému svědkovi. In: *Kriminalistika*, 2005, č. 1, s. 69.
- KRATOCHVÍL, Viliam. Policejní provokace „trestného činu“ z pohľadu právniho a ústavněprávního. In: *Trestní právo*, 2001, č. 5, s. 6, ISSN 1211 – 2860.
- MEČÍR, Miroslav. Agent v trestnom práve. In: *Justičná revue*, roč. 68, č. 5, 2016, č. 5, s. 590, ISSN 1335-6461.
- NESNÍDAL, Jiří. *Neodvratnost trestního postihu a operativně pátrací činnost*. Praha: Kriminalistický ústav VB, Praha, s. 102. 1989.
- PEŠEK, Antonín. *Operativně pátrací činnost kriminální služby veřejné bezpečnosti*, Obecná část, VŠ SNB, Praha, s. 139. 1987.
- PEŤOVSKÝ, Marián. a kol. *Zákon o Policajnom zbere. Aplikčná prax*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 211. ISBN 978-80-7380-682-8.
- REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 808-61-9957-6.
- TÓTHOVÁ, Marcela. K legálnosti inštitútu agenta. In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2011. Zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 2011, s. 454 – 460. ISBN 978-80-7160-318-4.
- VRTĚL, Petr. Nepřípustnost policejní provokace. In: *Trestní právo*, 2001, roč. 32, č. 5, s. 6.

Elektronické dokumenty

BURDA, Eduard. *Plnenie úlohy agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu – vybrané aspekty*. [online] . 2007. [cit. 29. januára 2024].

Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Burda.pdf>

MALÍKOVÁ, Viktória. Plnenie úloh agenta ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v právnej úprave Slovenskej republiky. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi – 3. ročník*, s. 68 – 75. [online]. [cit. 31. januára 2024].

Dostupné na internete:

<https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/KVPV/KTP/Aktu%C3%Alme%20ot%C3%Alzky%20TP%20v%20T%20a%20P%20-%203ro%C4%8D%20e-verzia>

Právne predpisy

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v platnom znení.

Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím ITP.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Key words: agent, agent controller, agent provocateur, Criminal Code, Code of Criminal Procedure.

Summary

Having regard to the fact that the institute of an agent finds itself in the Criminal Code and its procedural regulation is enshrined in the Code of Criminal Procedure, the author in the paper submitted identifies and evaluates the limiting police activities in the use of an agent in the Slovak Republic.

*mjr. JUDr. Martin Slabý, PhD.
Katedra kriminálnej polície
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: martin.slaby@akademiapz.sk*

Recenzent: doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD.